

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1 р.	2 р.	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.

*Падпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры змене адрэса, конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чыгальна напісаны і толькі з аднаго боку наперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставання, перасылку рукапісаў і іншых адказы-павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічная і літаратурная.

Год выдання 1917/18

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захаравск. 18

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газеты) за 1 радок шпальты 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 р. дкі за адзін раз.

о о о о о

№ 20. 1917 г. Нядзеля Выходзіць двойчы на тыдзень, 17 верэсьня 1917 г. № 20.

Нашы патрэбы.

II.

Як толькі справа паўстане аб тым як павінны карыстацца народ гэтай зямлёю, што адыйдзе да яго па закону, зацвержанаму Устаноўчым Соймам, дык кожны пачынае разважаць гэта пытаньне на сваёму. Прынамсі, адна партыя кажа так, а другая гэтака; адзін народ хоча ўстанавіць свае парадкі, а другі свае. Тут нельга сказаць, што той памыляецца, а гэты кажа праўду, або—што адзін ілжэ, а другі падашуквае. Кожны гаворыць так, як падказвае яму яго сумленьне, яго асабістае пракананьне, або, лепей выславіцца, кожны мае на увазі свае інтарэсы,—інтарэсы таго стану, тава народу, думкамі і патрэбамі каторага ён пераняўся, на паглядах каторага ён выхаваны. Калі чалавек пераняўся паглядамі селянства, дык ён і будзе барацьбіць яго патрэбы, змагацца за яго інтарэсы. А калі справа паўстане аб інтарэсах усяго народу, аб патрэбах цэлай нацыі, дык маскаль або расіец, будзе стаіць за свае маскоўскія нацыянальныя інтарэсы, украінец за свае, а паліак—за свае. І напэўна можна сказаць, што у гэтым змаганьні яны рэдка прыдуць да згоды, бо кожнаму хочацца зрабіць сабе лепш і захіпіць сабе больш. Размыр-каваць пытаньні аб тым, дзе канчаюцца інтарэсы аднае нацыі, і пачынаюцца патрэбы другой, калі яны жывуць у адной дзяржаві,—можна толькі сілаю, моцна, згоднай арганізацыяй і разумным, цвёрдым змаганьнем.

Заўважышы гэта, мы, беларусы, павінны заўсёды трымаць на увазі, што народ мы асобны, н. падобны ні да расійцаў, ні да паліакоў, а, значыцца, і патрэбы у нас асобныя, свае беларускія, адметныя і нават нізгодныя с патрэбамі расійцаў або паліакоў, ці якога іншага народу. Ім бы, як нацыі, напэўна-б лепш было, каб мы адракліся ад сваіх беларускіх патрэб, ды прылучыліся да іх. У кожным выпадку, яны стануць разважаць свае справы па-свойму, на карысьць свайго ўласнага жыцця, а мы павінны мяр-кавацца с патрэбамі і інтарэсамі сваімі, кіравацца у сваёй чынасці тым, што вымагаецца варункамі нашага жыцця, што карысна нам і што спрыяе нашаму нацыянальнаму, культурнаму і гаспадар-скаму добрабыту.

Але што ж будзе, калі мы забудземся аб сваіх беларускіх патрэбах і сапраўды згодзімся с тымі, каторыя кажуць, што у дзяржаві Расійскай трэба зрабіць адзін парадак, аднакі для ўсіх народаў Расіі? А будзе тое, што маскоўцы пабудуюць гэты парадак на свой густ, дапа-суюць яго да патрэб свайго жыцця і зямлю, напрыклад, падзеліць так, як яны звыклі карыстацца ёй спакоп веку. Яны гэта зробіць, бо іх больш за нас і іх дэпутатаў у Соймі гэтака сама будзе больш. Усе гэта трапіцца з намі, калі мы станем слухаць тых «дабрадзеяў», што ня прызнаюць нас за асобны народ, ня лічаць нас за беларусаў, каторыя ка-жуць, што у нас свае мовы німа і нам ніпатрэбна яна, што мы павінны пара-біцца расійцамі або паліакамі, дзеля ча-го, моў, будуюць у сябе школы расійскія

ці польскія, а ні свае, беларускія. Ін-шыя кажуць гэта наўмысля, а другія, проста, па нідавумству і глупству. А то бывае і так, што чалавек, як расійскі сацыяліст, напрыклад, ня ведае ні нас, ні жыцця нашага. Ён нават і шыра хацеў-бы зрабіць нам дабро, дык ня мо-жа і сваёю фатыгай толькі псуе нам і нарабляе шкоды, бо, ня ведаючы ні нас, ні жыцця нашага, шые абутак для нас на свой уласны, маскоўскі капыл. Разу-меіцца, такі абутак будзе заўсёды му-ляць нам і дапекаць пры ўжыванні.

Ніхто лепей ня ведае нашых патрэб як мы самі; ніхто ні завядзе лепшага парадку у гаспадарцы, як сам гаспадар. Калі мы палусыміся і аддамо развагу сваіх патрэб у рукі чужынцаў, або сва-іх вырэдкаў, што адракліся і нас і мо-вы нашае, дык яны ўсё зробіць так, як гэта добра для жыцця на Маскоўшчыні, або дзе небудзь у Польшчы. Канец канцом мы сьцімім і схамянемся па ча-сі, што нарабілі сабе клопату, але будзе позна. Нас заўсёды запыняць і скажуць: «Ня вірадуі, васпан,—скачы, ўражэ, як пан кажэ!».

Вось дзеля таго, каб ухіліцца ад ўсіх гэтых прыпрых зьявішч, каб ня па-насьціся пад загал і кіраўніцтва чужын-цам, каб потым ні скардзіцца, ні віра-даваць, праклінаючы жыццё сваё па ча-сі, каб ні клялі нас дзеткі нашы, апы-ніўшыся праз нас, праз нідавумства і нідбаласць нашу, у нацыянальным палоні у чужынцаў—маскоўцаў або па-ліакоў,—дзеля ўсяго гэтага мы і павін-ны дамагацца аўтаноміі для свайго краю, аўтаноміі Беларусі. Суполь-ныя справы, да каторых належыць дзяр-жаўны лад, грашавыя знакі, абарона дзяр-жавы,—гэтыя справы мы разбіром су-польна, разам з усімі народамі Расіі на Устаноўчым Соймі, а свае асобныя, бе-ларускія справы, мы можам разважаць толькі самі у сябе дома, у сваёй Бела-рускай Краёвай Радзі. Права мець сваю асобную Беларускаю Краёвую Радзю мы адтрымаем толькі тагды, як даб'ёмся аў-таноміі для свайго краю. Дзеля гэтага нам трэба загадзе ўжо пагурбавацца аб тым, каб наменіць, ды каб потым паслаць да агульнага, ўсім народам Расіі Уста-ноўчага Сойму, сваіх беларусаў шы-рых прыхільнікаў працоўнага народу,—такіх людзей, каторыя любяць край наш, шануюць мову нашу і каторыя будуць дбаць аб тым, каб здабыць для Белару-сі аўтаномію. Калі мы гэтакіх дэпутатаў выбіром, ды даб'ёмся сабе права на сваю Краёвую Радзю, бо ў гэтай справі да нас прылучацца ўкраінцы, літоўцы, латышы, эстонцы, Сібір і Каўказ, каторыя гэтака сама патрэбна аўтаномія. Злу-чыўшыся з імі, мы згуртуем, калі сябе большасць у Соймі і разам з імі напі-шам сабе законы, якія нам патрэбны, а у тым ліку і закон аб аўтаноміі для Бе-ларусі. Трэба яшчэ дадаць і тое, што у вольнай дзяржаві ніхто ні мае права за-бараняць жыць так, як народ сам таго хоча, абы ня перашкаджала вольнаму жыццю другога народу, бо кажуць, што кожны народ мае права на самаазначэ-ньне, т.-е. мець свае парадкі, вучыцца і гаварыць сваёю моваю, словам жыць уласным жыццём, развіваючы сваю куль-туру і свой гаспадарскі дабрабыт. І ка-

лі народ у дзяржаві жыве сваім улас-ным жыццём, калі ён мае свае парадкі, свае законы і установы у сваім родным краю і ніхто яму ня перашкаджае, дык і кажуць, што гэты народ жыве аўта-номна. Аўтаномна жыве Ірландія, Трап-сваль [бур] у Англіі, на грунці аў-таноміі пабудована жыццё ўсіх краёў у Амерыцы. Усе культурныя, асьвочныя лю-дзі дамагаюцца аўтаноміі, а гэта знача, што і мы, беларусы ні павінны прыста-ваць ад іх, каб ня заблудзіць, ды ня згі-нуць у цемры. Хто хоча сабе дабра, той ня скажа, што яму ні патрэбна аў-таномія. Толькі цёмны, забіты народ мо-жа сказаць гэта...

Нашы селяне на збездах выслаўлілі-ся у тым сэнсі, што ім ні патрэбна аў-таномія, але-ж рабілі яны гэта па нідав-умству і цямнаце свай. А найбольш па падашуканству, бо разам з гэтым яны казалі, што ім і мова іх ні патрэбна. Ніхто на сьвеці ня выракаецца ад свае мовы,—і немцы, і французы, і палікі, і расійцы, чэхі і баўтары шануюць і лю-бяць сваю мову, а нашы селяне адрака-юцца. Значыць,—робіць яны гэта па нідав-умству і цямнаце. Ведаючы, што на-ша селянства забіта і цёмна, ворагі Бе-ларусі карыстаюць з гэтага і кажуць: «запытайце у народу». А хіба, спытаем мы іх, рэвалюцыянеры пыталіся у наро-ду, як ушчыналі рэвалюцыю? Хіба яны ні ведалі, што народ, па цёмнаце свай мог спалохацца, ды выслаўліцца за тое, каб цара ні чапалі? Яны гэта ведалі і рабілі так, як яно па разумнаму дасле-ду выходзіць лепей і карысней. І цяпер кожны з нас шыра ім дзякуе.

Яшчэ ворагі беларушчыны кажуць, на што будавалі беларускія школы, ка-лі народ іх ні хоча. Народ... А прына-мтайце, калі ласка, што рабіў народ пры князю Уладзіміру, як дзяцей забі-ралі у школы да навукі? Як жа народ наш запатрабуе сваіх беларускіх шко-лаў, калі ён іх ніколі ні бачыў і ніча-гуска у гэтай справі ня цяміць? Хіба можна пытацца у народу да тым, ці патрэбны нам, напрыклад, вое хопць тыя лабалаторы, дзе працуюць і поркаюцца ўсе жыццё вучоныя? Цёмны народ заў-сёды скажа, што—ня трэба. І даўня гэта звычка у людзей пасылацца на на-род там, дзе яно заўсім ні да рэчы. У ва ўсіх іншых пытаннях мы звяртаемся да знаўцаў і спынілістаў, а вот пры дзяржаўным абудаванні адвальняемся думкамі такіх майстраў, як цёмны, ні-культурны народ, каторы у халеры год забіваў дактароў, а у час рэакцыі лавіў ды выдаваў парскай паліцыі рэвалюцыя-нераў, паламаўшы ім рэбры... Народ—добрая рэч, але яму трэба расказаць, растлумачыць, яго трэба спачатку асьві-ціць, навучыць, а ўжо потым клікаць да сябе на параду...

Я. Л.—н.

Друк і жыццё.

Настаўніцкія семінары.

«Ня забывайце,—пішуць у «Нов. Радзі»,—што настаўніцкія семінары—гэта найбольш дэмакратычныя школы, як складам вучняў, так і сваімі заданнямі.

Да гэтага часу настаўніцкія школы на Украіні былі найшкідлівейшымі для на-шага народу установамі. Абмаскаляны гімназіст ці рэаліст ішоў да вышэйшае школы і потым прападаў дзе-небудзь на службе ў месці, прынамсі, ня велімі шкодзіў вёсцы, не селі распусці, дэна-цыяналізацыі паміж селян. Але з пера-кінчыка-вучыцеля, разам з вучыцельскім свідонтам, семінары выраблялі і псы-халогію сапраўднага абрусцела і пера-рабіўшыся з Івана на пана, ён сьвя-дома руйнаваў родную культуру».

Што можам дадаць да гэтага мы, беларусы? Маючы на увазі абрусі-цальства нашае старонкі, бюрократыя маскоўская дадумалася да геніяльна-шайтанскай думкі, калі пачала буда-ваць у нас свае семінары. Сьмяртэль-ны ад дэнацыяналізацыі быў пушчан у самае сэрца народу беларускага і мы цяпер бачым, што найбольш за-ядлымі, упартымі і фанатычна цёмны-мі ворагамі беларушчыны зьяўляюцца нашы «паны настаўнікі» па вёсках. Здрада у польскі бок ўсяго напата шляхецтва была як ня тра? лепш на руку маскоўскай бюрократыі. Маючы на відavoк іх, тут ужо лёгка было паловаць усе беларускае—«польскаю інтрыгай» і «навучна» даведзіць, што беларус, «ісконі русскій», а толькі напсаван польскім панаваннем. І дзі-ця народа—семінарыст, слухаў, ве-рыў сваім навучыцелям і з заядлас-цю прозвіта пачынаў руйнаваць і бэсьціць усе роднае, беларускае, з не-кай асабліваю, нялюдзкаю упартасцю. Кажуць, што забіўшы з гэтакаю дзі-каю злосьцю дабіваюць сваю ахвяру—калі яна, акрыжавалая, яшчэ дыша і варушыцца...

«Нямечыну,—чытаем мы далей у найаімпай газэці:—ні раз ратаваў «школьны вучыцель», і наш ратунак можа збыцца толькі праз родную шко-лу. Школа-ж ня можа быць без настаў-нікаў і затым школьная справа на Украіні патрэбуе перш за ўсё нібаўнай украінізацыі навучэння у настаўніцкіх семінарыях. З гэтаю справаю німа чаго звяртацца з дазволам да самых вучняў [бо гэта ня іх дзела], ці да іх бацькоў ды да тых варожых элементаў, каторыя нічагуска ня разумеюць у нашай справі.

Калі мы станам апятываць тых на-стаўнікаў па нашых семінарыях, каторыя з нашым краем нічога супольнага ня ма-юць, апроч пэнсіі і дэвізу: «там роді-на, ід'я хораша», дык толькі уневажым справу і здабудзем матэрыял сатырычна-гумарыстычным выданням».

«Усе настаўніцкія семінары на на-шай зямлі павінны быць украініскімі... Німа чаго спыняцца перад тым, што бракуе падручнікаў. Што-колічы мы маем, а рэшту мусім самі зрабіць, бо чакаць, што нехта за нас складзе, над-рукуе і падаруе падручнікі—досыць сьмешна. Ніхvat украініскіх падручнікаў ніхай будзе «пробным камнем» для здоль-насці нашых настаўнікаў да таго, чаму яны служаць і за што грошы бяруць. Добрых падручнікаў на ўсіх мовах мно-га. Варта іх перакласці добраю украі-нскаю моваю, дапасаваўшы да патрэбае праграмы. Гэту работу маглі-б сьмела зрабіць самі настаўнікі разам з вучнямі

і нічога ня пашкодзіла-б, каб вучні па вучыцельскіх семінарыях, пад загадам і кантролем сваіх настаўнікаў, пачалі пісаць заміж «сочинений» пераклады с фізікі Краевіча і іншых падручнікаў па украінску; гэта дапамагала-б і навуку лепш разумець і прывычаіцца выкладаць думкі свае на роднай мові».

Нам астаецца пажадаць, каб беларускае грамадзянства паставіла на чаргу школьнае пытанне і пайшла тронам за украінцамі.

«Крытыкі»

Шмат хто думае, што толькі у нас на Беларусі «знайды» роднае мовы і «патрыяты роднае вёскі» лаюць беларускую літаратурную мову. Але вось ніхай даведаюцца, людзі гэткага гатунку маюць сабе прыхільнікаў і на Украіні. Там такіх ягомасьціў публікуе у «Нов. Радзі» ахрысьціў «мэтэорамі». Прычварлае такі «мэтэор», паздароўкаецца і пачынае: Цудоўна! Відно, што працуеца. Толькі вот...

— А што?

— Ды вот, бачыце,—мова ваша на той сьвет загаяна...

— А хіба што? пытаесяго схвалёвана, думаючы што пэўня нешта «ўсэдзіў» такое, што сорам і людзям паказаць.

— Ды вот але... або той взагалі [наагул]... Калі мы будзем ужываць гэтакія словы, дык ад нас усе людзі, як авечкі ад ваўкоў, паразьбігаюцца. Трэба пісаць так, як мы гаворыма...

— Ды Пан Бог з вамі!—зауважыш лму:—хіба ж можна так пісаць, як мы гаворыма? Заміж якось пісаць ка-кось, як у нас кажучь? Гэта-ж німагчыма!

— Не, не! Ні тое, а вот выраз: «прапанаваць»,—хто яго у вас зразу-мея,—га?...

— А як жа па-вашаму?

— А вы проста і пішыце—пред-ложить.

— Дык як жа так?—робіцца душ-на.—Гэта-ж німагчыма; тады лепш про-ста пісаць па-расійску... Дык на вошта ж тады ўся гэта камедыя? І Украіна, і украінцы і наагул уся справа?

— Ага, вот вы звыклі казаць на-агул, а селянін вырачыць вочы і ду-

мае: што ён лапоча,—ці па-нямецку, ці па-жыдоўску? Ды ўцякае ад вас, як ад чумы. А вы пішыце проста, як у нас гавораць»...

Божа,—хто толькі ні падымае свайго капыта на тое, што для яго нова і нязразумела?!

Праэкт пляцформы беларусаў-аўтанамістаў.

(Пачатак глядз. у № 19).

V. Сацыяльна-эканамічныя заданьні.

20) Дзеля вызвалення народных беларускіх масаў с-пад гандлёва-прамысловай эксплуатацыі, патрэбна самае шырокае развіццё ў краі кааператыва руху і муніцыпалізацыі некаторых галінаў прамысловасці (трамвай, каналізацыя, асвятленне, аптэкі, кінематографы).

21) Дзеля развіцця ў краі прамысловасці павінны быць намечаны і пабудаваны фабрыкі і заводы, якія займунца абрабляньнем сырых прадуктаў краі; павінны быць заложаны так сама вучэбныя майстэрні і інш.

22) Работніцкае пытаньне. У кірунку абароны законам работніцкай працы прызнаецца неадкладнай патрэбай: ўвядзеньне 8-гадзіннага рабочага дня, вольнасьць забастоўкаў, прафэсійных арганізацый, абарона мацярынства і дзіцячай працы, дзяржаўнае шарапаньне работнікаў на выпадак старасці, нішчых зарэньняў і інш.

23) Аграрнае пытаньне. Узя зямля, як дзяржаўная, манастырская, царкоўная, кабінэцкая, так і прыватная пераходзіць у агульнадзяржаўную, або ў грамадзянска-краёвую ўласнасьць с тым, каб гэтая зямля, назначаная для сельскай гаспадаркі, аддавалася па карыстаньне толькі тым, хто сам на ёй буды працаваць. Спекуляцыя зямлёю павінна быць забаронена пад страхам строгай угадоўнай кары. У цяперашні момэнт павінна быць наложана забарона на куплю-прадажу зямлі, на зямельныя «нетры,

на лясы і інш. да скліканьня Устаноўчага Сойму, які і павінен будзе ў агульных рысах развязаць аграрнае пытаньне. Павінны быць устаноўлены законы аб захаваньні нацыянальных скарбаў краі. Дзеля развіцця ў краі інтэнсіўнай сельска-гаспадарскай культуры, патрэбна шырокая арганізацыя дапамогі ад краёвага зямства і ад агульнадзяржаўнай казны; так сама патрэбна шырокае развіццё ў краі мэліярацыйнага кредыту.

VI. Арганізаваньне беларускай правінцыі.

24) Дзеля выкананьня ў найбліжэйшым часі культурна-нацыянальных і палітычных дамагаў беларускага народу ўсёды ў краі арганізуюцца мясцовыя камітэты на чале з Беларускам Нац. Кам. (Выканаўч. Кам. Ц. Б. Р.) у гор. Мінску. Да гэтага народнага будоўніцтва павінна актыўна прычыніцца сельская інтэлігенцыя. Камітэты маюць сваё мэтаю: 1) Падтрыманьне Часовага Ураду, паскольку ён стаіць на пляцформі абвешчаных ім вольнасьцяў і ні чыніць перашкодаў аўтанамістскім дамаганьням беларускага народу; 2) Агульную арганізацыю тылу, засеў палёў і самае стараннае зьбіраньне ураджаю, арганізацыя харчовай справы на мейсцох, падняцьце духу і дысцыпліны ў радох арміі, як неадкладных умоў даядзеньня вайны, у згодзі з нашымі хаўруснікамі, да зважваньня аўстра-германскага мілітарызму;

3) Неадкладную арганізацыю дробнай гаспадаркі на дэмакратычных падставах, агульны дагляд за бежанцамі, інвалідамі і сіратамі; 4) Падгатоўку насяленьня краі да выбараў у Усёрасійскі і Беларускі Устаноўчы Соймы і 5) Падтрыманьне і правядзеньне ў жыццё ўсіх культурна-палітычных і нацыянальных дамагаў беларускага народу.

VII. Агульныя тэбаваньня.

25) Патрэбна неадкладнае утварэньне размяжованай камісіі, каб палажыць канец захватным дамаганьням суседзяў [як напр., дамаганьня літоўцаў на Вільню, насупярэчкі этнаграфічнаму прынцыпу].

26) Прызнаецца канешня патрэбным,

каб Цэнтральным Урадам ні рабілося жадных заходаў ў адносінах да Беларускага Краю бяз ведама і згоды Белар. Нац. Кам. [Вык. Кам. Ц. Б. Р.]. Дзеля зносінаў Бел. Нац. Кам. [Вык. Кам. Ц. Б. Р.] з Цэнтральным Урадам нядкладна выбіраецца Беларускам Нац. Камітэтам [Вык. Кам. Ц. Б. Р.] з ліку членаў Петраградзкага Бел. Кам. з прадстаўнікі, праз якіх Нац. Бел. Кам. (Ц. Б. Р.) і зносіцца з Урадам, альбо асобнымі яго членамі аб усіх пытаньнях, якія паўстануць у Радзі.

27) Дзеля апрацаваньня законапраектаў і палажэньняў датычачых арганізаваньня Беларусі на аўтаномных падставах, ва ўсе урадавыя камісіі і парадны павінны ўваходзіць прадстаўнікі Бел. Нац. Кам. [Ц. Б. Р.] с правам пастаўляючага голасу.

28) Прызнаецца канешня патрэбнай адбудова кошам казны знішчаных вайною гарадоў і гаспадарак на Беларусі.

Злажыў член Асобай Пароды аб краёвай раформі для Устаноўчага Сойму канд. праў **Д. М. Сабалеўскі.**
1 мая 1917 г. г. Петраград.

Уселякія звесткі.

Літоўскія палітычныя партыі.

У літоўскім грамадзянстве партыі дзеліцца досыць рэзка. Ня глядзючы на гэта, усе партыі, дзкуючы палітычным умовам на Літве, маюць за сабою ніваікае мінулае. Ёсьць партыі, якія пачалі сваё жыццё с пачатку гэтага году.

Адною с паважных літоўскіх партый ёсьць партыя сацыялістаў-народнікаў Літвы; гэта партыя да сваім грамадзка-палітычным заданьням найбольш падходзіць да расійск. сац.-рэв. На чале гэтае партыі ў Літве стаіць: Більскі, Булат і Янушкевіч.

Другая сацыялістычная партыя, літоўская сац.-дэмакратыя, гэтак сама досыць даўно зарганізавана—у 1905 і 6 г. г. яна грала на Літве ўжо досыць паважную ролю; які ў Расіі яна мае сва-

Сымон Музыка.

Часьць другая.
(Працяг. Гл. № 17.)
I.

Ноч над сьветам панавала,
Поле жудасна маўчала
І халоднай цішыной
Непрыветна спатыкала
Тых, хто с крыўджанай душой
Нёс свой смутак, сваё гора
У гэты сьвет і ў гэту даль,
Каб раскідаць на прасторы
Сьлёзы горкія і жалі,
Каб ў дарозі між крыжамі
Гэты жалі узгадаваць,
Потым песнямі, сьлёзамі
Людзям зноў яго аддаць.
Шоў Сымонка на спатканьне
Змоўку, пемрадзі палёў...
У круг пакуты і блуканьня
Мусіць Бог яго павёў.
І ён шоў... Куды? Ня ведаў,
Ды аб тым і ні пятаў.
Пад убогі крыжык дзедаў
Неўзаметкі прыблудаў.
Тут ён толькі схамінуўся,
Стаў па трэшку разважаць,
Пудка ў страсі азірнуўся—
Глуха могілкі маўчаць.
Ён прысеў на край магілы,
Скрыпку з-боку палажыў,
І заплакаў:—Дзедка мілы!
Ты адзін у сьвеце бмў,
Да каго я прыхіляўся,
Ты адзін мяне ні гнаў
І не крыўдзіў, не сьмеяўся,
І ў нядолі памагаў.
Голуб сівы мой, ачніся!
Пашкадуй мяне, дзядок...—
Плакаў хлопчык і ліліся
Градам сьлёзы на пясок.
Плача, бедны, прычытае,
Вуха к долу прыхілае,
Ды маўчыць зямля сырая,
І ў глыбокай цішыне

Прычытаньне замірае.
Змоўся хлопчык, абязсілеў,
Толькі ўсхліпываў, ўдыхаў
Ён сьлёзамі жалі свой выліў,
Смутаў імі спаласкаў.
І лму так лёгка стала,
Як бы што яго ўзняло,
Далікатненька гайдала,
І ў высь лёганаька післо.
Вот ён ўзняўся над крыжамі,
Плаўна ў воздусі паплыў,
Толькі ветрык за вушамі
Ціха-ціха захадыў.
А ён даляй усё насееца,
Хмаркі гонюцца за ім—
І сьмяюцца—ён сьмяецца
Сьмехам радасным такім.
А пад імі сонца зьле,
Іх цалуе, як дзяток,
І ў праменьнях іх купае
Залаты яго кружок.
Лёгка, вольна і лагодна
І на крыльях светлых мар
Ён лётае так свабодна
У клубках купчастых хмар.
Ды раптоўна пёмна стала,
Злосна бура завывала,
І на сонца хмары гнала,
Закруціла, засьвістала,
Зашумела, загула.
А ляцёць ён ўжо ня можа,
Страх яго апанаваў.
Толькі ж чужое—так гожа
Хтось на скрыпцы заіграў.
Зноў вярнулася хлопцу сіла,
Страху скінулісь гужы.
Азірнуўся—зноў магіла,
Зноў пахілыя крыжы.
А на прыкладзі дрэўляным,
Бачыць—сівенькі дзядок,
Ва ўсё белае ўбраны,
Галаву схіліў на бок
І ўсё грае, ды так гожа,
Як ніхто іпчэ ні граў;
То, здавалася, анёл Божы
Небу скаргу пасылаў

За дзіятка, што марнее
Без прызору, без бацькоў,
Што ня песьціць і ня грэе
Ласка мацеры, братоў.
Слухаў хлопчык сьпеў нізваны
І ні сьпеваны нікім,
І гайлісь сэрца раны
Нікла крыўда перад ім.
Дзед жа грае, смыкам водзіць,
Плачуць струны і дрыжаць
І такую жалібу родзяць,
Што ніхто ня мог стрымаць:
І крыжы на дол прыпалі,
І схінуўся верх лясоў
І пець дзеду памагалі
Песьню дзіўную бяз слоў.
А Сымонка, як прыкуты,
Ня мог пальцам звярнуць,
Ня мог чараў гэтых пугі
Ні разбіць, ні адхінуць;
Толькі ж чуў, што ня ўздужае
Ды й ня схоча даляй жыць,
Бо то дзедка выклікае
Яго душу сапачыць.
Вот-вот ён ужо канае
І ўжо чужое сьмерці ўдох...
Ён пі плача, ні ўдыхае
І яго ні пашыбае
Ані жаласць, ані страх,
Бо ён знае—на тым сьвеці
З дзедкам злучыцца ён зноў,
І ім скажэ Бог: «Ідзецца:
Рай даўно да вас гатоў!»—
Ды ў той момэнт, як здавалось,
Дух ўжо цела пакідаў,
Дзіва новае зноў сталось:
У скрыпку ўлез дзед і прапаў.
І сама ўжо скрыпка грала,
Покі лопнула струна,
А як лопнула,—прапала
Гэта дзіўная мара.
Страпануўся, прахапіўся,
Галаву ўзняў Сымон:
—Гэта ж толькі сон мне сьніўся...
І галоўку зьвесіў ён.
Аглядзеўся—скрыпка з боку,

Праўда: лопнула струна.
То ж сапраўды, не знарок,
Аж ішчэ гудзе яна.
Страшна, сьцішна хлопцу стала,
Калаціўся ён, дрыжаў,
Песьня ж ў сэрцы не змаўкала,
Смутаў, гнеў у ёй гучаў.
Скрыпку ўзяў ён, азірнуўся,—
Страх пашыў яго мацней,
Тут ён скурчыўся, прыгнуўся
Ды с тых могілак барджэй
Бег, пудліва азіраўся,
Ды зноў бег па камянэх,
Толькі ў полі затрымаўся,
Пастаў на растанцох
Пад тым крыжам, дзе дарогі
Секлі сьледам сваім сьлед
Ды праз нетры і разлогі
Беглі даляй ў Божы сьвет...
Гэй, дарогі ў чыстым полі,
Ніці шэрыя зямлі!
Колькі к долі і нядолі
Ног людзкіх вы праняслі!
Вышла б казка, ды якая,
Каб магі вы разказаць
То, што думка не згадае,
Што адным вам толькі знаць!
І пшасьлівы той, хто з вамі
Не спазнаўся ў ранні час,
Хто не плакаў пад крыжамі,
У смутку стоючы ні раз
Адзінока памек вамі,
Суеты людзкой гонцы,
Там, дзе бітymi сьледамі
Бяжыць ва ўсе канцы!
Над Сымонкам думкі ўюцца:
Што рабіць? Куды ісьці?
Ці ў сьляло назад вярнуцца,
Ці ў сьвет гора панясці?
Ды вількі ж сьвет бяз канца,
А ён—мошачка у ім,
Лёгкі пыл ў праменьнях сонца,
У ясным небі тонкі дым,
Чужаніца меж сваімі,
«Непатрэбны дармад»,
Як пагодзіцца с чужымі?

Як сустрэне гэты сьвет?
І да дому ж ён ня пойдзе—
Сьлёзы ліць і сьпіну гнуць.
Долю знойдзе, ці ня знойдзе,—
Гайда ў пуч, далёкі пуч!
II.
Нікла ночка, дзень займаўся,
Дрогнуў змок і пашарэў,
Усход далёкі пралесняўся
Чырванёў і весялёў.
Чырвень шырай разнімалася
І пажарам залатым
Над зямлёю калыхалася.
Хмары сівые, як дым,
Распывалісь, ападалі,
Бы Сам Бог на іх дыхнуў;
Чары почкі прапалі,
Чуць дзвонек адно зірнуў.
Шоў Сымонка, угладаўся,
Як зняў хараша усход,
Як дзень новы з ім вітаўся,
Клікаў весела ўпярод.
І ён гнаў, мінаў сьлібы,
Што чарнеліся ўдалі,
Шоў прамікамі цераз скібы
Сьвежа ўзгоранай зямлі,
Каб з людзьмі не сустракацца
І хітрай схавачь сьляды,
Бо мог ўсякі запытацца,
Хто, адкуль ён і куды
Ідзе рана так, да сьвету
І адзін, такі малы,
Абарваны, чужы адзеты
І абуты ў пасталы.
Доўга ён трапаў, далёка
Кінуў роднае сьляло,
А над лесам ўжо высока
Сонца ў гору падышло
І прыветна облакада
Блазна—згнанніца цяплом,
Бытам матка, пачавала
Залатым сваім лучом
І Сымонка усмяхнуўся,
У сэрцы новы сьпеў ўзыграў,
Зноў музыка ў ім ачнуўся,
Зноў душой ён ажываў.

іх «большэвікоў» і «меньшэвікоў». «Большэвікі» з'едналіся у літоўскім раёні з расійскай работніцкай партыяй с.-д. «меньшэвікі»-ж складалі сац.-д. партыю Літвы.

З вялікім успехам праводзяць сваю чынасьць гэтак сама і літоўскі клерыкалы, або, як іх афіцыйна называюць, хрысціянскія дэмакраты. Трэба заўважыць, што народ на Літве вельмі рэлігійны і ставіцца з вялікаю павягаю да ксяндзоў. Клерыкалы вядуць антысацыялістычную прапаганду і вінавацяць сацыялістаў у бязбожжы.

Ліберальны рух літоўскага грамадзкага жыцця арганізаваўся толькі ў апошні час пад назваю партыі дэмакратычнай згоды нацыянальнай волі. Платформа партыі пазаклісавая. Вялікае значэння ў іх мае развіццё нацыянальнай культуры; прызнаецца эвалюцыйны сацыялізм. На чале партыі стаяць: адвакат Леонас і барон Шылінг.

Трохі правейшую ад іх пазіцыю займае партыя нацыянальнага прагрэсу, з членам Думы Ічасам і праф. Вольдэмарам на чале. Гэта партыя бліжэй да клерыкалаў у том сэнсі, што ў рад з нацыянальным элементам у культурным жыцці ставіць рэлігійны. Абедзве апошнія партыі ня цешацца уплывам на народ.

Усе партыі, вылучаючы сац.-д. «меньшэвікоў», маюць свае органы друку. Партыйныя адносіны досыць паганяны, асабліва ў апошнія часы. Як ведама, у літоўскім соймі пытанне пра палітычную будучыню Літвы разбіла партыі на дзве часткі; аднаго боку дзье сацыялістычны партыі і лібералы, з другога нацыяналісты і клерыкалы. У звязку з гэтым распалася гэтак сама літоўская нацыянальная рада, зарганізаваная с прадстаўнікоў партыі на партыйных падставах, і камітэт на кіраўніцтву Літвы, у які ўходзілі яшчэ прадстаўнікі ад жырдоў. Цяпер літоўскія грамадскія дзеячы шукаюць новага грунту для злучэння агульна-нацыянальнага калектыву, які-бы выслаўляў волю тае часткі літоўскага народу, што жыў у Расіі.

Страта прыбалтыйскага краю.

Забранне Рыгі паставіла на чаргу

пытанне, да каго будзе належыць пасьля вайны прыбалтыйскі край. На момь гэтага, цікава, якіх думак на конта гэтага трымаюцца нямецкія ўплывавыя кругі. «Цюбінгенскі прафэсар, Гэллер, чытаем мы ў газэці «День», катэгарычна зазначыў, што Балтыйскае мора—занатта вузкае для двух вялікіх дзяржаваў, а праз гэта, Расію трэба аддзіць ад мора і ліквідаваць дазванна дзеля Пётры Вялікага.» На асобку, даводзіць Гэллер, ані як нельга згадзіцца с тым, каб Ліфляндзія застаўлася ў расійскіх руках, бо на Дзвіне Расія можа учыніць з Нямеччынай ні сталы мір, а толькі замірэнне,—на Дзвіне Расія будзе імча занатта дужая. Адначасна з Гэллерам дэпутат рэйхстагу, Шыффер, у ўрочыстай прамові дадаў, што адабраць у Расіі Ліфляндзію, Курляндзію і Эстляндзію ёсьць павіннасьць Германіі перад сваімі зямлякамі, каторых на чэй нй пашкадуе расійскі барбарызм. Але гэты погляд на той час меў праціўнікаў з боку анты-анэксіяністаў, каторыя даводзілі, што Расія ніколі ня зьмірыцца, страціўшы Балтыйскае мора, і тады грунтоўна, сталы мір з ёю ніколі ні магчымы.

Але страта Рыгі пераводзіць пытанне аб уладанні прыбалтыйскім краем з сфэры латунення на рэальны грунт. Сёлета, улетку ў нямецкім штотыднёвіку «Die Grenzboten» быў надрукован артыкул, каторы звачаючы на шмат перадрукаў, зрабіў моцнае ўражэнне. Аўтар артыкулу выслаўляе сваё пажаданне катэгарычна: прыбалтыйскі край ні толькі трэба, але й можна биз асаблівага напружэння адабраць у Расіі, бо яна цяпер ня пківацца цаласцю тэрыторыі. «У тае Расіі», піша аўтар, якая стаяла перад намі яшчэ надзель колькі перад намі, здавалася, што балтыйская зямля магла быць вырвана толькі сілаю мечы.» Цяпер усе пераменілася. «Першым чынам наша дыплематыя павінна так формуляваць і выказаць ваенныя мэты, каторыя вымагаюцца нашымі інтарэсамі, каб яны паказаліся новым уладарам Расіі як можна смачнейшымі і каб памагчымаць набліжаліся да іх партыйных прынцыпаў.»

Дык вот якія заданні ў германскіх імперыялістаў: адабраць Расію, але зрабіць гэта так, каб расійскім рэвалюцыянерам паказалася «як можна смачней.»

Посыла панавання расійскага ураду на Беларусь.

(З. Б. Грынчэнка.)

Убогія нівы, убогія сёлы,
Убогі абшарпаны люд.
Сумныя малюшкі, сумныя ні вясёлы,
А іншых ня знайдзеш ты тут.
Ня стаў-бы глядзеці, хацеў-бы забыці,
Дык сілы забыці іх німа:
То-ж родныя сёлы, то-ж родныя людзі,
То наша айчына сама.

ХРОНІКА.

Прывітаньне Ц. Б. Р. ад украінцаў.

Цэнтральная Рада беларускіх арганізацый адтрымала такую прыветную тэлеграму ад прадстаўнікаў братняга украінскага народу:

«Украінская Цэнтральная Рада вітае заснаваньне органа нацыянальнай думкі цэнтральную арганізацыю найблізшага нам братняга беларускага народу. Верымо, што дружнымі высілкамі і салідарнасьцю не ў забаві здобудзьмо той лад, у якім нашым дэмакратычным нацыям будзі забеспечана магчымасьць матэрыяльнага і культурнага дабрабыту.»

Запрашэньне Ц. Б. Р. на Усерасійскі зьезд дэмакратыі.

Выканаўчым Камітэтам Ц. Р. бел. арг. атрымана такая тэлеграма:

«У цяжкія дні, перажываемыя бацькаўшчынай, калі здрада і прадацьство загрожваюць ваенным разгромам і ўнутранымі непарадкамі, ў дэмакратыі павінна шукаць рэвалюцыйная Расія сваё збаўленьне. Трэба сабраць усе сілы краю, каб арганізаваць абарону, памагчы яго ўнутраньняму упарадкаваньню і сказаць сваё пастанаўляючае слова ў пытаньні

аб умовах забяспечваючых істэнне моцнай рэвалюцыйнай ўласці, здольнай злучыць усю рэвалюцыйную Расію дзеля адпору ўнешнім ворагам і дзеля падаўленьня ўсіх нападаў на заваёваную волю.

Дзеля гэтага Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Рады Работніцкіх і Салдацкіх Дэпутатаў і Выканаўчы Камітэт Рады Селянскіх Дэпутатаў паставілі: склікаць на 12 верасьня ў Петраградзі зьезд усяе арганізаванае дэмакратыі Расіі і запрашае вас прыслаць на гэты дзень пяць прадстаўнікаў.

Чхэідзе, Аўксенцьеў.

Беларускі бежанскі камітэт.

6-га верасьня г.г. адбыўся сход уцякачоў беларусаў, скліканы Цэнтральнай Радай Беларускай арганізацыі.

Выбраны выканаўчы камітэт з 5-ці чал. бежанцоў і 2 прадстаўнікаў Рады, а так сама Рада і уцякачоў.

Пастаноўлена нібаўна пачаць рэгістрацыю беларусаў-ўцякачоў, расьцяпушаных па усёй Расіі, дзеля згуртаваньня іх пры Радзі і Цэнтральным белар. бежанск. камітэці, якія сваімі заданьнямі ставяць:

1) Помач беларусам-ўцякачам у формі роўнага і справядлівага выдаваньня пайкоў, адзежы, абутак і г. д.;

2) помач уцякачам пры павароці да хаты пасьля вайны;

3) помач на месцах [адбудаваньне сляліб, помачу гаспадарцы і др.]

Усе бежанскія арганізацыі, якія захочуць прылучыцца да Цэнтральнага Беларускага Бежанскага Камітэту, утвораючага пры Ц. Р. Б. А. павінны прыслаць пісьменныя заявы з подпісамі на імя Ц. Рады Б. А. на адрэсі: Мінск, Захарэўская, 18. Ц. Рада Б. А.

Мова, якую меў па-беларуску прадстаўн. Б. Н. П. С. Л. Заяц на першым засяданьні новай дэмакрат. Гарадзкой Думы ў Мінску.

ТАВАРЫШЫ І ГРАМАДЗЯНЕ!

Доўга, надта доўга прышлося чакаць сёгодняшняга вялікага свята, калі ўся ўласць даецца ў рукі праўдзівай дэмак-

Як сьмяюцца толькі дзеці,
Засмешаўся зноў Сымон,
Бо пачуўся, што на сьвеці
Не адзін ён—с скрыпкай ён.
Хлопчык вочкі ўсміхае,
Каб акінуць гату даль,
К сэрцу скрыпку прыхіляе:
Чаго ж шкода? Чаго жалю?
І што можа быць дарожай
Вольнай волі, палеў?
Гэтай сіння далі Божаі,
Невядомай і прыгожай,
Без канца, без берагоў,
Гэтых хмарах злотатканых,
Ветра пасьвісту ў палэх,
Думах сьветлых, мар незаных
І нікому неказаных
Казак лесу і дарог?

Эх, ты, шыр, прастор далёкі!...
І шчаслівы будзе той,
Хто душою адзінокі
У згодзі злучыцца с табой!..
Ды Сымонка с тэй трылогі
Ночкі жудаснай ня чуў,
Што даўно ўжо мэле ногі
І што холад яго гнуў,
А з ім сіла адбаўлялася
І спыняўся яго крок.
Моцна есьці зажадалось,
Так запах яму хлібок!
Проста, пукрам паказаўся—
Так ён міл быў і жадан!
А мо' ў торбі заваўся
Хлеба чорствата крышан?
І дрыготнымі рукамі
Ён шукае яе дна,
Ды дарэмна: за плечамі
Лёгка шоргалася яна.
Голад літасці ні мае,
Як яго ні прэблагай
Ні на вошта ні ўважае,
А што трэба,—яму дай.
Неадступны, неўгамонны,
За тобой ідзе, як цень,
А за ім ты, паднявольны,
Снуеш ў ночы і у дзень.

Апусьціўшы сумна вочы,
Далі хлопчык падыбаў,
Есьці хочэ—німа мочы,
Ледзьве ногі падымаў,
І так млосна, млосна стала,
Пацямнеда у вачах,
Цела ўсё яго дрыжала
У бок вадзіла і хістала:
Чуць трымаўся нагах.
Так ішоў ён і раптоўна
Стаў, як спынены ён кім:
Каля лесу, ў неба роўна
Шлыў высока сін дым;
Сам агоньчы ў полі тлее,
Нікагусенька німа.
Хлопчык зразу весялее,
С твару споўзае дума.
О, то можна падкраніцца
І агоньчык скарэстаць,
Толькі трэба ўхітрыцца
Бульбы торбу накапаць.
А у полі яе многа,
Азірнуўся ўперад ён,
Паглядзеў—німа нікога
І—шчусь ў бульбу, на загон!
Накапаўшы, асыпрожна
Да агню пашыбаваў.
Відавочка, падарожны
Тут ішоў і спачываў.
Ды цяпер не да развагі:
Прысак хлопчык расхіліў,
Усыпаў бульбу, ды карчагі
Ды дроў зверху налажыў.
Зноў агоньчык разгараўся,
Бойка полымя пугаў,
Спад карчагі выбіваўся,
Тонкай стужачкай зьвіваўся
І паленцы ахінаў;
А дымок, як хвост зьмяіны
Трапляўся і гуляў
Ды скрозь сучкі і галіны
Валаконцы працягаў,
І губляўся на праторы
У ясным небі ціха млеў,
А з ім нікі думкі гора,
Зноў Сымонка весялеў.

Сам за кусцік ён схаваўся
І адтуль як бы зьвярок,
Навакола азіраўся,
Бо Сымонка наш баяўся,
Каб агоньчык і дымок
Не прывабіў хлопцаў с поля
Ці з дарогі тут каго...
Бедны хлопчык: так надолі
Гнула, нішчыла яго,
Што баяўся ўсіх дазваньня
Людзям веры ні даваў,
І ў дарозі іх спатканьня
За вярсту ён абегаў.
—Ну, лупінка запеклася!
От, ўжо прышчэпаца яны,
От ім толькі засталася
Палавінка быць ў агні...
Ну, гатова! Не: сырая,
От мінуцінка адна—
Нехай добра падсыхае
Ды паджарыцца яна.
Так Сымонка непарпліва
Час, мінутку вылічаў,
І на бульбу тую хпіва
Вокам ласым пазіраў.
—Ну, цяпер то ўжо гатова!
Далі ён ня мог чакаць,
Падышоў, раскідаў дровы
І стаў бульбу выграбаць.
Выграб с прыску яе жыва,
У торбу борздзенька кладзе,
Усьмехаюцца шчасліва,
Торбу ўзяў ён і ідзе.
Выйме бульбу, пакачае
Між далоняў, дзьмухане,
Ды так смачна уплетзе,
У бок нікуды ні зірне,
З бульбы вочак не спускае.
От ён трохі падкраніўся,
Зноў ажыў ён і ўздужаў,
С скрыпкай зноў цяпер насіўся
Струнку зьвязваў, нацягаў,
А як ўсё было гатова,
Узяў зашморгані смечок—
І заслухалася дуброва,
Дуб стары, маладзючок,

Як Сымонка здольна смыкам
С скрыпкі сьлёзы выцягаў
І як дзіўным яе зыкам
Усё вакол тут тараваў.
Усё забыў цяпер Сымонка,
Скрыпцы душу ўсю аддаў;
Граў то ціха ён, то звонка
І жалобна заміраў;
То зноў скрыпка галасіла
Сумнай восені дажджом,
То зьвінела, гаманіла
І лілася ручаём
І адразу адрывала
Сьпеў магутнасьці яна,
Каб зноў горэм задржыла
Яе чуткая струна.
Граў Сымонка і часамі
Смык ад скрыпкі аднімаў
І куды-сь то ў глыб вачамі
Угледзеўся, пазіраў,
Ды так шліпа і старанне
Выгцам думкі ён лавіў,
Тыя сьпевы, тое граньне,
Чым ён ў гэты момэнт жыў,
Потым зноў ён ачынаўся
Сэрца білося ў грудзях,
І агоньчык запаліўся
У яго кругленьных вачах;
Зноў над скрыпкай смык жалобна
Бегаў плачучы, рыдаў,
І сьлезамі дробна, дробна
Усю дуброву напоўняў.
Сьціхнуў хлопчык, азіраўшыся,
І падскокыў: перад ім
Сівы дзед стаіць, сагнуўшыся,
Вокам міргае сляпым.
Ён стаў, як здань якая,
Абалершыся на кіек,
Галава яго сівая
Пахілілася на бок.
Страшны, бледны, абарваны
Жыццёны пасынак, бедак,—
У анучы і лахманы
Быў ахіняны жабрак.
—Хто ты, хлопце?—дзед спытаўся,
Чый сыноч? Якіх бацькоў?

Ты праўдзівы, ці мне здаўся?
Ты ня дух гэтых лясоў?
Божа-ж мілы, як ты граеш!
Усё нутро ты мне спаліў...
С кім хаўрус, скажы мне, маеш?
Чорт, ці анёл навучыў
Граць так здольна, так прыгожа,
Што ня ў сілах жалю стрымаць,
І душа стрываць ня можа
Каб ні плакаць, ні рыдаць.—
—Я—Сымонка, сын Панасаў,
З дому выгнаны, дзядок!
—А за што і з якіх часаў?
—Я не ўпасаўі аветок,
Воўк ускочыў і параніў,
Трох на полі задушыў;
Вацька лалю мяне, ганіў,
Потым дзверы адчыніў
І прагнаў у сьвет бяз хлеба
З дому роднага, двара...
—Ну, не плач, сыноч, ня трэба...
А я думаў: ты—мара.
Дзе-ж ты, сынку, ў твае годы
Навучыўся так іграць?
Ці табе Пан Бог з уроды,
Судзіў талант такі даць?
Божа-ж мілы, от дык бацька!
Але-ж, мусіць, ён не знаў,
Як с табаю ён батацька
Траціў, дурэнь і губляў.
А мо', сынку, трошкі хлусіш?...
Ды ня с тых, здаецца, не!
Што-ж цяпер ты рабіць мусіш?
Эх, каб талант твой—ды мне!

(Працяг будзе).

Якуб Колас.

ТАВАРЫШЫ І ГРАМАДЗЯНЕ!

17-го верэснья Мінскі аддзел Бел. Сац. Грамады арганізуе скарбоначны збор. Часьць гэтага збору паступіць на карысьць Ц. Р. Б. А., часьць на Ц. Бежанскі Камітэт.

Таварышы і Грамадзяне! Нехай кожны з нас памятае, што патрэб у нас шмат, і задавальніць гэтыя патрэбы можым толькі тады, калі кожны з нас пажожа і грашмі, і працай.

Нехай усе, асабліва члены Б. С. Г. прынясуць магчымую помач!

Грамадзяне! Гэта наша павіннасьць, наш абавязак!

раці, абаронцам працоўнае беднаты, прыяціям народу...

Прадстаўнікі рэвалюцыйнае дэмакратыі злучыўшыся моцна ўсе разам, павіны апраўдаць тую вялікую надзею, якая на іх накладваецца: у агульна-дзяржаўным сэнсі—ўся Расія і ў сэнсі мясцовага самапарадкаваньня—тутэйшыя жыхары. Але яны толькі тады апраўдаюць надзею ўсяго рэвалюцыйнага народу, а разам і тутэйшых жыхароў, калі прадстаўнікі дзяржаўнай нацыі, злучыўшыся з намі—недзяржаўнымі, пастараюцца як мага загладзіць тую крыўду, залічыць тую глыбокую рану, каторая так доўга чыніла нам, беларусам, украінцам, жыдам, палікам і літоўцам, крывавае парскае самаўладзтва... Праўда, яно ціснуло і душыло, як магло ўвесь працоўны народ Расіі, ні зважаючы ні на Боскія, ні на людзкія законы, але найбольш душыло гэтае правіцельства цёмры нас, беларусаў і нашых братоў украінцаў...

Стоючы на грунці федэратыўнага перабудавання Расійскай Рэспублікі, мы, Бел. Нар. Парт. Сац., моцна пракапані, што толькі такі лад можа ўмацаваць разваліваючыся вялікую старую будыніцу Расійскую, звязаўшы моцна ў адно цэлае асобныя аўтаномныя народы Расіі. І калі ў нашых праграмах, таварышы гласныя, стаяць вялікія словы: федэрацыя, аўтаномія, самаазначэньне народаў,—нехай гэтыя словы ня будуць толькі «дактырынай», пісьмэнным зыкам, але яны павінны праводзіцца ў жыццё... Калі вы кажаце «самаазначэньне народаў», дык ня мейце перад вачыма толькі папуасаў, бушмэнаў і гутэнтотаў, але мейце на ўвазі, што і мы, беларусы, украінцы, літоўцы і іншы маею права на гэта самае самаазначэньне, бо іначэй ваш праграмы лёзунг будзе адным прыкрывальствам...

Што датыча нашай муніцыпальнай плячфрмы, з каторай мы пастараліся пазнаёміць шырокія станы насяленьня на сваіх мітынгах, мы гэтую праграму будзем старацца праводзіць безадкладна ў жыццё, цесна і шчыльна стуючы на варці інтарэсаў працоўнае беднаты і рабочых клясаў. І калі мы гэтага даб'ёмся, дык тады мы зможам з радасцямі сказаць разам з нашым беларускім паэтам: «Сонца павукі скрозь хмары цёмныя глянуло ясна над нашай ніваю, і будучы жыцьцё дзеткі патомныя доляю новаю, доляй шчасьліваю!...»

АПОШНІЯ
НАВІНЫ.

Агульныя весткі.

Чутні аб замірэньню.

Уся Расія і ня толькі Расія, але й ўвесь сьвет повен цяпер чуткамі аб бліжэйшым замірэньні. Вынікі яны вельмі сьпэцыяльныя. Гэтымі днямі стаўся вядомым адказ Нямеччыны й Аўстрыі на мірную ноту Папы, ноту, аб якой мы ўспаміналі ў № 13. І вось адначасна з гэтаю пэўнаю

вестаю напаўнілі погаласкі. Кажуць, што быццам немцы зьвярнуліся да нашых хаўрусынікаў з прапозыцыяю замірэньня на кошт Расіі.

Паводле гэтых чуткаў, немцы запрапанавалі хаўрусынкам такія умовы: Францыя атрымоўвае ад немцаў Альзас-Латарынгію, Італія ад аўстрыяцаў—Трэнціно, Англія—часьць нямецкіх калёніяў у Афрыцы, немцы забіраюць ад Расіі Прыбалтыцкі край з Рыгаю, Відавоям, і Лібаваю, Фінляндзію аддаюць пад апеку шведам, а Літва і Польша—пад апеку немцам, Сэрбія аддае Аўстрыі каналак прыгранічнай паласы, але атрымоўвае за тое доступ да Адрыатыцкага мора і становіцца апажункаю Албаніі, Бельгія, Сэрбія і Чарнагорія абудовваюцца коштам усіх дзяржаў, Румынія—за свой кошт.

Такім парадкам, мір быў бы карысны для ўсіх дзяржаў, апрача Расіі і Румыніі.

Расійскае міністэрства заграічных спраў перачыніў гэтым чуткам і нават надрукавала аб гэтым у газэтах. Тым ня меней, чуткі ўсё шырэйся. Магчыма, што да Каляд будзе мір, але не такі, якім мы казалі вышэй. Дзякуючы такому міру, Нямеччына страціла ўзмацавалася-б, а Англія і Францыя ведаюць, чым пагражае для іх узмацненьне Нямеччыны.

Ужываньне мясцовых моваў.

У нацыянальным аддзеле міністэрства ўнутраных спраў апрацоўваецца пытаньне аб ужываньні мясцовых моваў у ўрадавых і прыватных установах.

Засуджэньне Сухамлінава.

Петраград 13.—IX. Пасьля 8-гадзіннай парадкі прысяжныя засядацелі прызналі быўшага ваеннага міністра Сухамлінава віноватым у здрадзе дзяржавы, у бяздзейскай і прамываньні ўласці і ў падлогах, адкінуўшы толькі абвінавачваньне ў сьвядомай падмозі ворагу. Жонка Сухамлінава апраўдана. Суд прысудзіў Сухамлінава да пазбаўленьня ўсіх праў і засланьня на катаргу без сталага тэрміну.

Безработніца.

Усім ведама, што ў Расіі цяпер адчуваецца вялікі брак рабочых рук, але ня ўсе ведаюць, што разам з тым насупаеца безработніца. У 19 № «Вольн. Бел.» мы ўспаміналі аб зачыненні вялікага рэчнага заводу на Уралі. Цяпер мы можам дадаць трохі падрабэснасьці аб зачыненні заводу. С 15-га верэснья зачыняецца Сармаўскі завод, на якім мела работу каля 25.000 чалавек. Завод працаваў на абарону. На Пуцілаўскім заводзе назначана даражчота 5.000 работнікаў, у першую голаву з ірапальных майстэрняў. На заводзе Сімон-Шукэрт назначана да рашчоты 800 работнікаў; на заводзе Бараноўскага—1500 работнікаў; Глухаазёрскі цэментны завод зачыняецца; драцяны завод Данецка-Юр'еўскага Таварыства зьмяняе лік сваіх вырабаў; на грамадзянскіх мэталічных заводах зачыняюцца трубачная майстэрня; мэталічны завод Зіміна і Зеленава зьмяняе лік вырабаў і т. д. Глаўнай прычынай усяго гэтага выстаўляецца брак матэрыялу.

Вельмі пажална думкі выклікае магчымы канец вайны, калі хваля без-

работных можа заліць усю дзяржаву, выклікаць галодныя бунты безработных і знішчыць усе здабыткі работнікаў клясы. Дзеля гэтага патрэбна вялікая праца цяпер жэ, неадкладна, пад падлічэньнем рабочай сілы ў войску і пад збіраньнем ведамасьцяў, дзе гэтая рабочая сіла патрэбна.

Адклад вучэньня ў вышэйшых Петраградзкіх школах.

Часовы Урад пастанаўіў: адклаць пачатак вучэньня ў Петраградзкіх вышэйшых школах да другога школьнага року. Пастанова гэтая не датычыць толькі мэдыкаў.

Адстаўка ген. Алексеева.

Начальнік штабу Вярхоўнага Глаўнакамандуючага ген. Алексееў выйшаў ў адстаўку.

Скасаваньне дарэмнай перавозкі багажу.

Часовы Урад пастанаўіў скасаваць право пажыраў на дарэчную перавозку аднаго пуда багажу на білет.

Тайныя тэлеграмы паміж Мікалаем II і Вільгельмам II.

У некаторых расійскіх газэтах надрукаваны тайныя тэлеграмы, якія ў 1904—05 г.г. сталіся быўшым царом Мікалаем II Вільгельму і атрымліваліся ад яго. У ранейшых тэлеграмах гаварыцца аб пракці расійска-нямецкага хаўрусу проці ангельцаў. У тэлеграмах, пасылаўшыхся летам і ў восень 1905 г., Вільгельм радзіў цару пытаньне аб замірэньні з японцамі аддаць на разгляд Думы і тым скінучь часьць вайны з сваёй галавы на Думу.

Манаполія на цукер.

Міністэрства фінансаў думае ўвесці манаполію на цукер. Цукер будзе прадавацца ў казённых і хаўрусных (каапэратыўных) крамах па такой, прыблізна, цане: цукровы пясок па 1 р.—1 р. 20 к. за фунт, пілованы цукер па 1 р. 40 к.—1 р. 50 к.

Карткі на мыла і на сьвечкі.

Міністэрства харчавых спраў прызнало неадкладнай патрэбай ўвядзеньне карткаў на мыло і сьвечкі.

Парада аб аўтаноміі Бессарабіі.

Недаўно ў Кішыньве адбылася парада прадстаўнікоў усіх грамадзянскіх і палітычных арганізацый Бессарабіі. Пастаноўлена, што Бессарабія павінна мець ня толькі культурную, але й шырокую палітычна-тэрытарыяльную аўтаномію з адпаведнымі правамі для ўсіх нацыянальнась-

цяў. Межамі Бессарабіі ўважаюцца з захаду—р. Прут, а з усходу—р. Днестр.

Аўтаномія Сібіру.

Сібірскі краёвы зьезд, адбыўшыся ў Томску ў першай палавіні жніўня апрацаваў праект аўтаноміі Сібіру. Гэты праект будзе адданы на разгляд склікаемага ў бліжэйшым часе Усерасійскага Устаноўчага Зьезду. Паводле гэтага праекту Сібір прыраўніваецца да штатаў, пабудаваных на федэральных падставах, законодаўства належыць да Сібірскай Рады, выканаўчая ўласць—Сібірскай Радзі Міністраў, а найвышэйшая судная ўласць—Сібірскаму Сэнату.

С.-Д. абвясцілі пратэст проці пастановаў зьезду. Большасьць членаў зьезду належыць да партыі С.-Р.

ВАЙНА.

Агляд ваенных падзей.

Пад Рыгаю—сутычкі перадавых часцей і разведчыкаў з перавагаю на наш бок. У раёне Урбэнскага праліву немцы ўвесь час робяць разведкі, як аэрапланамі і чэмпэлінамі, так і падводнымі чайкамі, выглядаючы палажэньня нашага флоту.

Паміж Рыгай і Дзьвінскам можна адзначыць забраньне немцамі гораду Якобштаду на левым боку Дзьвіны. Гэтым немцы абсякаюць магчымыя расійскага наступленьня ў аход Рыгі.

На рэшту фронту—разведкі і палёты аэрапланаў.

Перагаворы Японіі з Амэрыкаю.

Японскія газэты пішуць, што паміж Японіёй і Амэрыкай цяпер адбываюцца перагаворы аб выступленьні Японіі ў вайне замест Расіі.

Ад рэдакцыі

У 1910 г. Віленскае Таварыства «Крэсьціянскі» выдало тэатральны твор Касьяна Вяседага «Ня розумомъ по нявѣ, а сэрцемъ». Хто ведае аўтара або яго адрас, просім напісаць аб гэтым у рэдакцыю «Вольнай Беларусі».

Рэдактар Я. Лёсін.

„БЕЛАРУСКАЯ ХАТКА“

СТАЛОУКА

Выдае абеды ад 1—4 гадз.

Прыймае мясячных сталаўнікоў.

Захароўскі зав. д. № 6.

ВЫЙШЛА З ДРУКУ І ПРАДАЕЦЦА

НОВАЯ КНІЖКА

ЛІТЭРАТУРНЫ ЗБОРМІК

„ВОЛЬНАЕ БЕЛАРУСІ“

Цэна 45 кап., с перасылкай 50 кап.

ГАНДЛЯРАМ УСТУПКА.

Глаўны склад ў «Бел. Кнігарні», Мінск, Захароўская, 24.